

GREČEN ENTONI

KNJIŽEVNI
KLUB
KNJIGOMRZACA

Prevela
Sanja Bošnjak

■ Laguna ■

Naslov originala

Gretchen Anthony

BOOK HATERS' BOOK CLUB

Copyright © 2022 by Gretchen Anthony

Translation copyright © 2023 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Betani i Rene, moj večni književni klub.
Jednog dana ćemo jahati kamile i pijuckati
kosmpolitene iz naših čaturica.

Predgovor

Budite se, budite se, dragi moji čitaoci, jer spremam se da vam ispričam kako se ova knjiga završava. Jedan naš lik će pronaći put kući, drugi će otkriti hrabrost kakvu nije ni mislio da poseduje, a treći će pronaći svoje srce.

Čekaj!, kažete. *Tu smo priču već čuli.* A, da! Uočili ste prve tragove. Dobar početak, dragi moji! Ali dozvolite da vas uverim, tek smo počeli ovo naše putovanje... jer u tome je moć priče, zar ne? Čega god mislili da se sećamo, dobra priča je izvor neograničenog blaga, neotkrivenih dragulja, mudrosti koja je došapnuta samo nama u trenucima kad nam je najpotrebnija.

Ova priča koju ću vam otkriti nije Dorotina (iako je ona ovde i praktično samo što ne *iskoči* da nas pozdravi). Nije ni Lejnina, Brijina, Tomova ili Irmiona. O, da, oni sve ovo pričaju i glupiraju se, ali oni su samo obični igrači. Ova priča, dragi čitaoče, pripada tebi. Tvoja je, i tvoje majke, i tvog najboljeg prijatelja, i tvog komšije, i njega, i nje, i njih i svih ostalih. Ovo je priča o pripadanju i ljudima, ne *kojima* pripadamo, već *s kojima*. Ovo je priča o snovima i voljenima koji se drže tih snova umesto nas kad nam postanu preteški da ih nosimo sami.

Šta je to? Zvuči kao da pričam u zagonetkama? Da, da, znam. Oduvek sam bio pomalo neobičan, i verujte mi, volim

da kažem kako stvaram zbrku samo da bi život bio zabavniji. Ali čekajte, videćete da uprkos svim mojim velikim namerama, usput stvaram malo nereda, ali i lepote. I tu uskačemo u našu priču.

Sačekajte da razmaknem zavese, pa da počnete...

Prolog

Tom Vinslou je ušetao kroz staklena vrata *Vandavir investmentsa* kao gorostas. „Dobar dan“, javio se recepcioneru, samopouzdanim, nepokolebljivim tenorom. „Došao sam zbog *Iznad duuuge...*“ Zamucao je pošto mu je reč „duga“ neočekivano i veoma neprijatno zapela u grlu kao žele, pa je morao da ga pročisti jednim mučnim: „Khhm!“

„Došao sam na sastanak u vezi s knjižarom.“ Ovo je izgovorio glasom poraženog čoveka, svesnog da mu se preuska ramena i golubiji vrat brzo skupljaju od stida. Prokleta bilo njegovo uvežbano samopouzdanje.

Recepcioner je jedva obratio pažnju, jer se usredsredio na tablet u ruci. (*Je li mu bio zalepljen za nju?*) „Sastanak vam je u sali *Jezero Minetonka*. Otpratiću vas.“

Irma Bedford, suvlasnica knjižare *Iznad duge* s Tomovim nedavno preminulim partnerom Eliotom, već ga je čekala tamo. Kad ju je video, osetio je drugi udarac, a sve što je zamislio o današnjem sastanku palo je u vodu. Došao je ranije da bude prvi na licu mesta – pročitao je da takav potez donosi prednost – a ona je već bila tu i pružala mu je ruku.

„Tome.“ Ustala je kad je ušao. „Oni će malo kasniti.“

Bila je sva izgužvana. Nije to očekivao. Ako je nešto cenio kod Irme, bila je to njena laka elegancija, stil koji je uvek bio upečatljiv, dobro ispeglane farmerice, sneg-bele košulje, besprekorna podloga za šminku i usne koje obaraju s nogu. Danas su imale neku nesrećnu koralnu boju.

„Izvoli.“ Izvadio je maramicu iz kutije na komodi. „Ruž. Na zubu.“

Prihvatila je i neupadljivo se okrenula da se dovede u red. Imala je mrlju na zadnjem džepu, rascvetali trag mastila koji se neće nikad isprati, i pre nego što je shvatio, rekao joj je: „Ići ću iza tebe kad krenemo da niko ne primeti tu mrlju na tvojim pantalonama.“ Takvu ljubaznost verovatno nije zaslužila, ali ipak nije mogao protiv sebe.

Irma se zahvalno osmehnula. „Pre nego što dođu“, zaustila je, ali nije završila pre nego što su Džejms i Trevor Vandavir, otac i sin, ušetali i započeli s obaveznim rukovanjem i tapšanjem po leđima. Trevor, mlađi, izvukao je stolice za Toma i Irmu, kao da su starci sa zglobovima oteklim od artritisa, pa ne mogu sami. Ili u Tomovom slučaju, kao da je nemoćan zbog slabšašnih ramena.

„Hoće li ti se ćerke pridružiti, Irma?“ , pitao ju je Trevor.

„Lejnin let kasni.“ Pokazala je glavom na stakleni zid iza njega. „Ali evo Bri dolazi.“

Bri Bedford je izašla iz lifta, s tragovima znoja na košulji ispod pazuha, dok joj je glas u glavi vrištao da je glupo pogrešila što nije obukla sako, kao i obično propuštajući da izbegne barem jednu malu nevolju od kojih joj se inače sastojao skoro svaki dan.

„Izvinite što ste me čekali.“ Zidni sat iznad kristalnog bokala za vodu, preskupog izgleda da bi ga bilo ko dirao, pokazivao je 14.58, što je bilo dva minuta ranije od dogovorenog vremena. Ali u sobi je vladalo raspoloženje kao da je sramotno zakasnila. Tiho se spustila na stolicu pored majke i izvadila rokovnik iz torbe da hvata beleške. Kopča je glasno škljocnula, i zvuk je odjeknuo od tvrdih površina u prostoriji. „Izvinite. Još jednom.“

Ona i Trevor Vandavir su zajedno završili srednju školu, i dvadeset godina kasnije, on je i dalje bio oličenje imućnog sina, u odelu koje je verovatno koštalo više nego što je mogla i da zamisli. Njegov otac, čijeg imena ni za živu glavu nije mogla da se seti, ostao je jedini da stoji. Činilo joj se da je provodio previše vremena na suncu – i iako su mu obrazi i čelo bili sjajni i zategnuti kao da je upravo bio kod dermatologa, izborane šake su mu odavale godine i potpuno razotkrivale medicinsku obmanu.

„Čekamo li još nekoga?“, oštro je upitao.

„Samo Lejni“, istovremeno su odgovorili Irma, Bri i Tom. Irma je dodala: „Poslala mi je poruku pre par minuta. Krenula je s aerodroma.“

Tek kad je saznala da će Lejni doleteti iz Kalifornije, Bri se zabrinula šta će čuti na ovom sastanku. Majka je samo rekla: „Sad kad Eliota nema, angažovala sam jednu firmu da mi pomogne u donošenju odluka oko *Duge*.“ Bri je bila manje-više pomoćnica direktorke knjižare i zato je imalo smisla da prisustvuje. Ali njena sestra Lejni nije nikad dolazila, čak ni zbog ličnih pitanja. Mamin najbolji prijatelj i poslovni partner Eliot preminuo je pre šest meseci, a Lejni nije došla na njegovu sahranu. Nije doletela ni kad je mamin životni partner Nestor neočekivano preminuo pre tri godine, i nije provela nijedan Božić ili Dan zahvalnosti u Mineapolisu koliko se Bri sećala. Lejni inače uopšte nije dolazila kući, a sad je dolazila zbog ovoga.

Recepconer je otvorio vrata po treći put. „Lejni Hartvel“, najavio je.

Pre nego što je ušla, Lejni je navukla bejzbol kapu na oči i pomolila se bogu, duhu, ili vili, ko god da ju je čuvao, da stari Vandavir nastavi da priča. Što se pre ovo završi, tim bolje. Bila je umorna. Nije bilo potrebe da dolazi. Previše su tražili od nje.

„Šta radiš tamo?“ Gospodin Vandavir je primetio da je izabrala stolicu u uglu i, krajnje uvređen, tresnuo je beleškama o sto uz silovito, nesrazmerno *tup!*

Protrljala je vrat pozadi, prebacivši svu kosu napred. „Trudim se da ne prekidam.“

„Lejni.“ Majka je potapšala stolicu pored Bri. „Ovde ima dovoljno mesta.“

„Sto je velik“, zarežao je stari Vandavir, kao da se razmeće svojom teritorijom – velikom kancelarijom, snažnim glasom, prstenom s povelikim dragim kamenom kojim je kuckao po staklenoj površini svog velikog stola. „U redu, da pređemo na stvar.“ Vratio se dnevnom redu. „Gospođa Bedford, u ime knjižare *Iznad duge*, d. o. o., zaključuje ugovor o prodaji navedene kompanije *Vandavir investmentsu*. Na njen zahtev, složili smo se da vas, njene akcionare, obavestimo o uslovima.“

Trevor im je svima predao po glatku fasciklu ukrašenu zeleno-zlatnim kompanijskim logom. Lejni je prihvatila svoju, spustila je neotvorenu na sto, i odlutala u mislima. Bilo joj je čudno što je doletela iz svog odraslog života u Ouklandu samo da bi se suočila s klintcem s kojim je išla u školu, sad odraslim, u skrojenom odelu i sa previše zalizanom kosom za svoju konzervativnu, jednobojnu kravatu.

„Hajde da počnemo s uslovima prodaje“, rekao je Trevor. Reči su izletele u vazduh i lebdele po prostori. Lejni nije pokušala da ih uhvati.

„... prodavac će u potpunosti isplatiti predajom overenog čeka, s čime se slažu i kupac i prodavac...“

I tako dalje. I tako dalje.

Imao je plavu tačkicu iznad usne. Mislila je da je mrlja od mastila, trag procurelog penkala. Ali što je više gledala, sve je više bila ubeđena. Imao je savršeni mladež iznad usne.

„... šest nedelja“, rekao je mladež.

„Molim?“ Brijin glas joj je presekao zamagljene misli.

„Da, dvadeset osmi jun“, potvrdio je Trevor. „Kad je Irma potpisala Izjavu o namerama, pristali smo na ubrzani, šestonedeljni rok. Potpisaćemo završne dokumente na kraju meseca.“

„Ali to je samo tri nedelje od danas.“ Bri je još jednom proverila datum. Bila je u pravu. „Prodala si knjižaru pre tri nedelje i tek nam sad kažeš?“ Obuzela ju je ledena jeza; činilo joj se da neće moći da dignu ruke. „Šta je s našim mušterijama? Šta je s komšilukom? Mi smo jedina preostala nezavisna knjižara u Lin-Lejku.“

„Priznajem da vremenski rok nije savršen.“ Majka, očigledno, uopšte nije imala nameru da se pravda. „Trebalo mi je vremena da dovedem Lejni.“

Bri je čvrsto stegla ivicu staklenog stola da ne bi zaplakala. Tri nedelje do naglog zaustavljanja života, dok knjižara koja joj je prvo bila utočište, pa porodica, pa karijera, ne prestane da postoji. „Ne razumem.“ Suze su joj skliznule s brade na sto. „Kako možeš da zatvoriš *Dugu*?“

Irma nije odgovorila.

„Ako okrenete na stranu sedamdeset devet“, oglasio se Trevor, očigledno nestrpljiv da nastavi sa sastankom, „možda ćete bolje razumeti nakon što čujete pojedinosti.“

„Pogledajte ponuđenu cenu“, ubacio se njegov otac. „To bi trebalo da vam obriše suze.“

Tom je gurnuo kutiju s maramicama preko stola ka Bri. Nije ga iznenadilo što je Irma tek sad govorila ćerkama za prodaju. Bila je lepotica s očnjacima, i znao je od samog početka da je bilo opasno previše joj se približavati. Ona i knjižara su progutale Eliota, i baš kad je trebalo da započnu novo poglavlje u svom životu, baš kad je Eliot pristao da smanji obim posla, da razmisli o penziji, preusmeri se na svoj život s Tomom, umro je. U trenu. Otišao je bez upozorenja ili pozdrava.

Tom je okrenuo na pomenutu stranu i potražio cenu koju je Irma dobila za voljenu knjižaru, svestan da nikakav novac neće ublažiti ogorčenost koju je godinama razvijao prema toj ženi i njenoj knjižari. Trevor je sad blebetao, s namerom da ublaži ono što je video sopstvenim očima: Irma je prodala Eliotovo životno delo praktično za džabe.

„O, mama“, uzviknula je Bri. „Zar ti *Duga* tako malo znači?“

Lejni je okrenula stranicu, pretpostavljajući da je moralo biti još nečeg na drugoj strani. „Dakle, ovo je samo prva rata ili šta?“

Tom je osetio kako mu se vilica obesila, nakon čega ga je obuzela stoička odlučnost. „Irma“, prosiktao je.

Žena nije ni trepnula. „Ovo su uslovi koje su Vandavirovi ponudili, i ja sam prihvatila“, rekla je, s leđima pravim kao gvozdena šipka. „Ako imate pitanja, molim vas da ih postavite našim domaćinima.“

Tom je ponovo pogledao prodajnu cenu, ubeđen da su stavili zarez na pogrešno mesto.

Bri se od žene suznih očiju pretvorila u uplakanu zvezdu sapunice.

Lejni je pogledala na sat.

Prvo poglavlje

45 dana do zatvaranja...

Lejni Hartvel nije bila sigurna šta je više želela: krofnu ili razvod. Nije zaista želela razvod, naravno. Samo, ovo se pretvaralo u još jedan dan kad je želela da ima muža koji je na više načina doprinomio njihovoj maloj firmi, a ne samo svojom sve bleđom slavom. Trenutno je, na primer, čupala komadiće papira, molekul po molekul, iz čeljusti štampača za račune, osuđenog na zaglavljivanje, dok je red mušterija, koje su jedva čekale da izađu i krenu svojim putem, vijugao duboko u čekaonicu. Tak je, u međuvremenu, stajao nesvestan u blizini. Raširenih nogu, cupkajući kolenima u skladu s laskavim horom u svojoj glavi, ćaskao je s jednim čovekom. „Kažem ti“, grmeo je, „kao da mi je vatra sunula iz dupeta – pravo svemirsko-raketno sagorevanje!“

Lejni je podigla pogled sa svojih mastilom umazanih prstiju, taman da vidi kako Takov novi prijatelj uzima poslednju čokoladnu krofnu sa poslužavnika s natpisom *Mi volimo naše mušterije*. Onu koju je ona želela. „Tak?“ I sama je čula sopstvenu ozlojeđenost. „Možeš li doći da mi pomogneš, molim te?“

Zajedno su se već dvadeset godina predstavljali kao „Tak i Lejni“, i zajedno su bili vlasnici *Moćnih guma*, prodavnice guma na Aveniji Šetak u Ouklandu ispod betonsko-asfaltnog nadvožnjaka na putu CA-24. Imali su ekipu od šest mehaničara (manje-više, u zavisnosti od toga ko je nedavno dao otkaz ili bio otpušten); oko 600 kvadratnih metara prostora; i od jučerašnjeg zatvaranja 782 gume na stanju. Bližili su se petogodišnjici od otvaranja, i za to vreme prošlo joj je otprilike 1750 gotovo istih dana kao i ovaj.

Što se tiče Taka, on je bio bivši vozač *Naskarove* B-liste – pa je tako i sad život provodio među gumama. „Pa nisam mogao da se penzionišem kao zubar“, voleo je da kaže.

„Video sam te u Stoktonu dve hiljade desete.“ Čovek koji je progutao poslednji zalogaj krofne čekao je kraj prednjih točkova. „Probušila ti se guma u poslednjem krugu, ali sve do tog poslednjeg trenutka, mislio sam da ćeš pobediti.“

Tak ga je potapšao po leđima. Imao je samo četiri i po preostala prsta na levoj ruci nakon nepromišljene borbe s pneumatskim ključem. „Računao sam da će me ta trka dovesti do samog vrha u poretku.“

„Baksuz.“

„Pa, ovde imamo bolja gazišta. Garantujem.“

Lejni je tipu poslala telepatsku poruku da obriše čokoladu sa usana, zatim je doviknula: „Gospođice Frenki? Sve je spremno.“ Frenki im je bila redovna mušterija, neobično sklon na vožnji preko najgorih neprijatelja guma – eksera, stakla, i jednom, preko sopstvene ratkapne. Njena pratilja, pomeranac Gospođica Krastavčić, putovala je u prilagođenom psećem krevetiću pored nje na prednjem sedištu, sva živahna i bajna.

„Što ste danas obe lepe.“ Frenki i Gospođica Krastavčić imale su na sebi jednake ružičaste vetrovke. Lejni je provukla Frenkinu kreditnu karticu, predala joj ključeve automobila, i pitala sme li Krastavčić da pojede slatkiš.

„Uvek!“, Frenki se blistavo osmehnula. Gospođica Krastavčić je zamahala repom.

Lejni je ponovo poželela krofnu.

Telefon je zazvonio. Zvonce na vratima je najavilo nove mušterije. Lejni je pružila ženi u žutoj kabanici penkalo i obrasce i ponudila joj da sedne dok ih popunjava.

„Ko je sledeći?“

I tad ju je pozvala majka. Javila se samo zato što nikad nije proveravala ko zove na telefon u radnji – ionako nije mogla razlikovati mušteriju od promotera – a mama ju je inače uvek zvala na mobilni. Samo što joj je Irma već danima slala poruke, a ona joj je odgovarala samo sa: Trenutno sam zauzeta. Zovem te večeras, a onda ne bi ispunila obećanje.

Majka je odmah prešla na stvar. „Zar ne optužuješ ti mene kako se nikad ne javljam na mobilni?“

„Moguće.“ *Neosporno*. „Šta mogu da učinim za tebe, mama?“ Ljutito je pogledala u prazan poslužavnik za krofne, kriveći Takovog obožavaoca što joj krči stomak, ali znala je da nije ljuta zbog gladi. Trebalo je da njena sestra Bri rešava sve u vezi s Irmom, jer je Bri bila u stanju da održava zdrav, uspešan odnos majke i ćerke. Lejni je živela više od tri hiljade kilometara dalje i smatrala je tu geografsku razdaljinu lekovitim, neophodnim sastojkom za održavanje porodične homeostaze, što je bio samo lepši način da se kaže kako su Lejni i njena mama živcirale jedna drugu, i što su manje vremena provodile zajedno, bilo je bolje.

„Znam da me izbegavaš, Lejni. Ali uveravam te, ovo će biti bezbolno.“

Lejni je poželela da kaže kako to šapuću i psima pre eutanazije. Ali nije mogla, jer se žena koja je nosila kišnu kabanicu na vedar dan vratila s popunjenim papirima. Lejni ih je gurnula na gomilu ispod radnog naloga za tipa koji je tražio testiranje guma na svojoj hondi sivik.

Prošlo je šest meseci otkako je Irmin najbolji prijatelj i poslovni partner Eliot Gregori preminuo, ne upozorivši ni sebe niti bilo koga drugog, i ćerke su joj otada stalno očekivale haos. Bri joj se nedavno požalila u mejlu na neplaćene fakture distributerima i onlajn porudžbine poslate pogrešnim mušterijama. Napisala je: „Mama je juče došla u rasparenoj obući – jednoj smeđoj mokasini i jednoj plavoj papučici.“

Cipele su nakratko privukle Lejninu pažnju, ali svako je imao žutu minutu. Baš nedavno u *Moćnim gumama*, čovek je u plesnim cipelama zaklepetao preko betonskog poda da ostavi ključeve. „Zovi me kad dođe u jednoj cipeli s visokom potpeticom i jednoj sobnoj papučici“, odgovorila je na mejl. „Onda ćemo da se zabrinemo.“

„Lejni“, sad joj je rekla mama, „znaš da te ne bih zvala na posao da ćaskam. Ali pošto sam te ovde uhvatila, samo ću reći da sam sad kad nema Eliota, morala doneti neke odluke o *Dugi*. Volela bih da dođeš kući da ih razmotrimo.“

Kući. Ta reč je naterala Lejni da povuče pojas u struku, jer su je farmerice odjednom previše stezale. Nagonski je pogledom potražila Taka u prostoriji i ugledala ga kako podiže nogavicu da pokaže svoje nove čarape, s njegovim likom i trkačkim brojem.

„Nije dobar trenutak da napustim radnju, mama. Ovde je ludnica. Osim toga, recepcionerka nam je dala otkaz.“ Zapravo su prošle nedelje otpustili i nju i jednog mehaničara zbog glu-piranja sa spuštenim pantalonama u toaletu. „Tak nije uspeo da nađe nikog novog.“ Ili nije spustio dupe na stolicu dovoljno dugo da izabere između veoma sposobnih kandidata koje je ona već ispitala.

„Neću te zadržati duže od jednog ili dva dana.“

„Zar ne možemo razgovarati o tome telefonom? Ili video-pozivom – danas se čak i suđenja odvijaju preko *Zuma*.“

Majka je odmahнула glavom. Lejni nije bilo jasno kako je to znala na tri hiljade kilometara udaljenosti, ali znala je.

„Platiću ti kartu.“

„Mama, ne dolazi u obzir...“ Reči joj je ugušila iznenadna provala smeha u čekaonici. U lokalnim vestima su prikazali video s kokoškom koja je jahala slona i Tak je pojačao TV u uglu do kraja.

„Dva dana“, ponovila je mama. „Ne više od nedelju dana.“
„To nije isto.“

„Dolećeš kući, obavice mo posao, a ja ću provesti malo vremena sa obe svoje ćerke.“

Ulazna vrata su se otvorila i ušla je Frenki s Gospođicom Krastavčić. „Nisam sigurna šta sam udarila“, počela je ne čekajući da Lejni prekine razgovor. Apsolutno nije mogla ostaviti Taka da sam vodi radnju ni jedan jedini dan, kamoli nedelju dana.

„Hej, Lejni“, pozvao ju je Tak. „Vidi ovo!“ Jedna mušterija je ponosno držala neku njegovu raniju fotografiju. Još je imao mladalačku kosu i potpisao ju je sa: „Tak, nego kako!“

Mama je osetila da okleva. „Znam da tražim mnogo. Zato, pre nego što me ponovo odbiješ, pokušaj da se setiš poslednjeg puta kad sam tražila da dođeš kući.“

Veza je utihnula, i pošto joj je lajanje Gospođice Krastavčić na psa kojeg je videla na televiziji odvratilo pažnju, Lejni nije shvatila istog trenutka. „Misliš, želiš sad odmah da se setim?“

„Da. Reci mi: kad sam te poslednji put naterala da uradiš nešto što tražim?“

Nije bilo poslednjeg puta i to su obe znale. Manje od nedelju dana nakon što je završila srednju školu, Lejni je odbacila planove za fakultet i porodicu i pridružila se Taku na trkačkoj stazi. Majka je otada, proteklih dvadeset godina, menjala raspoloženja između ljutnje, razočaranja, brige i ćutanja. Ali nije nikad zahtevala od nje da dođe kući.

Lejni je izbegla pitanje. „Ideš li u penziju?“ Mama je imala šezdeset sedam godina i poslovni partner joj je preminuo. „Predaješ li knjižaru Bri? To hoćeš da mi kažeš?“

„Lejni, ne znam koliko jasnija mogu da budem. Molim te. Dođi kući.“

Tak je prekinuo ono što je radio u kancelariji i uspeo je da previdi prazan držač za kartice za zakazivanje na prijemnom pultu, prazan aparat za kafu, i muzgavi dečji otisak šake na ulaznim vratima. „Ko je to?“, šapnuo je, pokazujući na telefon.

Pretvarala se da nije čula. „Kad ti tačno trebam?“

„Što pre.“

Pogledala je u Taka, koji je ponovio pitanje. „Ozbiljno. Ko je to?“

„Pozvaću te kad stignem kući.“ Bila je saterana u ćošak. Šta je drugo mogla osim da popusti?

Drugo poglavlje

34 dana do zatvaranja...

Bri Bedford je naslonila slušalicu na srce pre nego što je prekinula vezu. Upravo je razgovarala s mušterijom koja je tražila preporuku za knjigu koja bi možda navela njenu dvadesettrogodišnju ćerku da ponovo počne da čita.

„Našla je prvi posao u Kansas Sitiju“, rekla je majka, „gde baš nikoga ne poznaje, i zvuči mi kao da ne izlazi iz kancelarije. Bojim se da radom nadomešta nedostatak društvenog života, pa sam mislila: kad bih samo uspela da je ponovo zainteresujem za čitanje, možda bi razbila taj neki začarani krug, da misli i o nečemu drugom osim posla, posla, posla. Stalno joj predlažem da ode do biblioteke, ali, znate, šta majke znaju? U svakom slučaju, setila sam se da je jedan vaš prodavac pravi čarobnjak u preporučivanju knjiga ljudima koji obično ne čitaju. Da ne radi slučajno danas?“

Mislila je na Eliota.

„Ne“, uzdahnula je Bri. Mrzela je ovaj deo. „Žao mi je što moram da kažem da smo Eliota izgubili u januaru.“

„O bože“, zacoktala je žena. „Žao mi je što to čujem. Znam da verovatno nije pristojno da pitam, ali... možete li mi reći u kojoj knjižari sad radi?“

Još otkako je Eliot umro, Bri je imala osećaj da u *Dugi* pliva-ju kroz tup, sumoran bol, kroz večiti sumrak. On je bio mozak, a Irma srce, i niko, baš niko nije bio spreman, ni oni, ni njihove mušterije, niti knjižara, za tu prazninu.

Bilo je skoro šest sati. Zvanično, Bri završava u pet, ali Irma je otišla satima ranije zbog „brzinskog posla“, i kad bi Bri pošla kući, morala bi zaključati knjižaru iza sebe. A nije bilo ni mušterija koje bi pomogle. Čak je i žena na telefonu odlučila da pozove knjižaru u Kansas Sitiju da poštedi sebe plaćanja poštarine.

Po treći put za isto toliko nedelja otvorila je datoteku u poslovnom kompjuteru pod naslovom *Bilten – Uzorak* i pokušala je da se usredsredi. Pre više decenija Eliot je izdvojio *Dugu* od drugih domaćih knjižara tako što je pisao biltene namenjene ljudima koji su se, iz raznih razloga, osećali udaljeno ili isključeno iz sveta knjiga. Govorio je: *Mi knjigoljupci umemo da budemo grozni, uobraženi snobovi. Zašto je sladunjavi ljubavni roman manje vredan čitalačke ljubavi od najnovijeg njujorškog književnog ljubimca? Ako ti neka knjiga ne leži, dušo, ostavi je i uzmi neku drugu. Nemoj se ponašati kao da si otrovan.*

Da je ta izjava bila kraća, Bri bi dala da je odštampaju na majice i kese za knjige.

Otkako je Eliot umro, bilten je postao njena odgovornost, i nije joj dobro išlo. Za šest meseci napisala je samo dva izdanja, i nijedno nije zaslužilo da se njime predstavi kao Eliotova naslednica. Davala je sve od sebe, kao što se trudila i sada, ali ju je strelica na praznom ekranu previše plašila. Nijedan naslov joj nije padao na pamet, iako su je stotine gledale sa korica knjiga poređanih na policama od poda do tavanice.

„Književni klub knjigomrzaca...“

Zurila je u reči dok strelica, tako dugo nepomična, nije potpuno prestala da trepće. „Možda je to moj znak“, rekla je i čula kako joj prazna knjižara guta glas, a zatim i škljocaj prekidača

na poledini kompjutera. Prošlo je sedam. Provela je više od sat vremena ne pišući.

Okrenula je znak na ulaznim vratima. Vidimo se sutra.

Kad su ona i Lejni bile male, Irma bi im često davala bojice i hamer papir i govorila: „Izlogu treba nova duga, zar ne?“ Posvetile bi sate tom poslu, jer su, kao što je Bri tvrdila, ukrašavale ulicu. „Prolaznici će videti kako je ovde veselo i poželeće da uđu.“

Večeras su u izlogu knjižare *Iznad duge* bila prikazana mesecima stara nova izdanja. Ulica odavno nije videla dugu.

Sagnula se da podigne naslaganu gomilu odbačenih knjiga koje je trebalo vratiti na police i spustila ih je na pult da to obavi odmah ujutru. Zatim je napisala Irmi poruku i zalepila ju je na kasu. „Mogu li da ti pomognem oko onlajn porudžbina sutra?“

Bio je kraj maja, i leto je dobijalo bitku nad prolećem koje se povlačilo, a topli dani su potiskivali sveže, vlažne noći. Šetnja kući od *Duge* bila je kratka, kraća od deset minuta, i skrenula je za ugao u svoju ulicu, gde je zatekla komšije kako kače lampice po tavanici trema, pripremajući se za predstojeće zabave. Severnjačka leta su bila kratkotrajna, i od zime umorni Mine-soćani nisu ih traćili. Možda je promena godišnjeg doba upravo trebala i njoj i Irmi.

Irma je bila „privremeno slaba“, tako je opisala sebe, odbijajući da svoje emotivno stanje opiše opšterazumljivim izrazima kao što su *tužna*, *setna* ili *u žalosti*. „Neću se zauvek ovako osećati. Samo trenutno nisam u najboljem izdanju.“ Bri se setila kako ju je posmatrala na Eliotovom pomenu, dok je primala izjave saučešća od dugogodišnjih mušterija i zahvaljivala im što su došli, i pitala se je li to za majku bio poslednji udarac – pošto je izgubila svog partnera Nestora, muškarca kojeg je prekasno upoznala da bi proživeli život zajedno, pa zatim Eliota, čoveka s kojim je imala sreću da zarađuje za život.

Kako god da je majka to nazivala, bila je u depresiji, i zato je i sama *Duga* tako delovala. Knjižara je nekad imala starinski

šmek. Sad je samo delovala umorno. Karirane stolice u izlogu su bile izbledele i pohabane, na staklenim vitrinama koje je Eliot pokupio iz stare katoličke srednje škole trebalo je osvežiti boju, a klupe koje je uzeo iz školske kapele bile su tako izlizane da im je sjajna plava boja mestimično posivela. Samo je zaštitni znak *Duge*, veliki ružičasti luster koji je visio s plave tavanice prošarane oblacima, odražavao njenu staru slavu.

Možda će ovog leta Bri skrpiti novac da plati komšijskom klincu da oboji drvenariju. Škola će se uskoro završiti, i nekome će trebati para. Takođe bi trebalo razmisliti o tome da zaposle nekoga honorarno. Nije trebalo da Irma radi puno radno vreme, zaslužila je da manje radi u tim godinama, i svaka firma treba pametno da priprema „novu generaciju zaposlenih“. Pročitala je jedan članak na internetu. „Uvek zapošljavaj za sutra, ne samo za danas“, pisalo je.

Eliot je vodio celokupno knjigovodstvo za knjižaru, pa bi verovatno bilo pametno kad bi Bri i deo tog posla skinula s Irminih leđa. Naravno, to je značilo da će morati upisati neki kurs knjigovodstva. Potražiće ih posle večere.

Primetila je da je ubrzala korak, i šetnja ju je neočekivano osvežila. Da, pomislila je. Leto je dolazilo, i leto je moglo promeniti sve.

Bilten Književnog kluba knjigomrzaca

Prvo izdanje

Jun 1989.

Zdravo čitaoci,

Ovde Eliot Gregori, hazarderski knjižar iz knjižare *Iznad duge*, i najavljujem vam veliki novi poduhvat: mesečni bilten pun preporuka za knjige ljudima koji ne vole da čitaju.

Zašto? Zato što, setite se kad ste poslednji put prošli kroz naša žuta vrata i pitali naš mali, ali neustrašiv tim... „Šta biste preporučili za mog (sina, ćerku, muža, ženu, brata, sestru, nećaku, nećaka, šefa, i tako dalje, i tako dalje)? Ja volim knjige, ali nemam pojma u čemu oni uživaju.“

Takvo pitanje nam postavlja svakog dana, i ono nam predstavlja predivan izazov: kako preobratiti nekog ko je nezainteresovan za knjige u iskrenog knjigoljupca.

Ili, razmislite o drugim varijantama ove knjiške nedoumice... Možda imate dete koje je nekad mnogo čitalo, ali kao da je izgubilo zanimanje. Muž vam možda čita samo krimiće i nadate se da biste mogli da ga protresete. Možda ste krenuli na rođendan svog šefa i, *jao!* Zaboravili ste poklon kod kuće.

Ima li pomoći?

Ne bojte se! O čemu god da se radi, mi smo ovde, *Iznad duge*, spremni da priskočimo u pomoć.

Ovog meseca ću istaći dve preporuke koje sam nedavno dao mušterijama suočenim sa veoma različitim knjiškim nedoumicama.

Prvo pitanje dolazi od majke čija desetogodišnja ćerka čita „iznad svog uzrasta“ i izgleda ne može da nađe knjige koje su joj podjednako i prijatne i izazovne. Ako imate takvog čitaoca u svojoj porodici, preporučio bih vam *Večite Takove* od Natali Babit. To je priča o Vini, devojci koja na porodičnom imanju otkriva izvor od čije vode postaješ besmrtan. Puna je pustolovina, sjajnih likova, a dobra strana je i što postavlja poneko filozofsko pitanje, što znači da čitalac neće biti samo očaran već će se možda i zapitati: „Da li bih zaista želeo da živim večno?“

Druga preporuka je *The Cape Ann** od Fejt Salivan. Prodao sam ovaj predivni roman mušteriji koja mi je objasnila da se ona i njena komšinica trenutno raspravljaju o tome koliko njihova deca zaista razumeju i obraćaju pažnje na porodični život. Mušterija je verovala da deca primećuju mnogo više nego što mi mislimo, i ako je oštrooka ćerka naše Irme Bedford neki dokaz, slažem se! (Malena Lejni mi NEĆE dozvoliti više od propisane dve limenke dijetalne pepsi-kole dnevno, čak i kad mislim da sam se uspešno sakrio.) Pripovedač u knjizi je šestogodišnja devojčica po imenu Lark, koja posmatra kako njena porodica propušta priliku da kupi kuću koju vole. I vi ćete se svakom novom stranicom sve više zaljubljavati u ovu devojčicu. Čak će i dame iz komšiluka, koje inače ne čitaju, reći: „Da, molim!“ priči Fejt Salivan.

Eliot

Poslednja nada za knjigomrsce

Svi knjigoljupci znaju neki roman koji ih je oborio s nogu, kao i neki koji ih je ponovo postavio na njih.

* Engl.: Rt En. (Prim. prev.)